بؤیوتموسن قوجاغیندا ایگیدلرسن
ایگیدلیگی سن دنیایا گتیریرسن
آنا یوردو یوو امیزسان آذربایجان
محمد اشراقی

آتالارسوزلری

خلق دنیانی ایکی اللی توتسا بو دؤرد اللی توتور!

یولداشین قارا باغدا!

هر شئیین تزه سی دوستون کؤهنه سی!

اؤرتولو بازار دوستلوغو پوزار!

جهد ائله دوست قازان دوشمن اوجاق باشیندا!

جهنمه گئده ن یولداشین چوخ ایستر!

حامام سویو ایلا اؤزونه دوست توتور!

دئدیلر قارداشین نئجه آدامدیر دئدی هله دوستلوق ائله مه میشم!

یئکه قارین آدامین دوستو اولماز!

خالان گئدیب مرنده تاماشادیر گلنده!

خاتین قیز خالاسینا قوچو ایگیت دایی سینا!

خالاوو ده وه لر قووسون!

خالامین دا...اغی اولسایدی دایی دئیه ردیم!

بیلمجه لر

اوزونجا قیز اوزاناز ، اؤزونه پالتار قازانار : یابا

اوزونجا قیز اوزانار ، یئددی گونده بیر بَزَنر : زیوه ، شریت

اؤزونه بیر ائو تیکر ، نه قاپی قویار نه باجا : باراما قوردو

اوزون گئدر بیر توکنمز یولو وار : چای ، آرخ ، سو

اوزون هوققال ، ساری ساققال : قارغی دالی

اوزونوم چوُخوروا : چکمه

اوزون اوخ ، کولگه سی یوخ : سَس

اوزون اوزون اوزانار ، نئچه گوندَن بیر بَزَنر : شریت ، پالتار سَرمه ایپی

اوزون اوزون اوزانار ، اؤزونه کوینک قازانار : اوخلوو

اوزون اوزون اوزانار ، اوزونه ساققال قازانار : قامیش

طنز دامثال و حکم آذربایجان

*ضرابخانا آچمامیشلم کی؟
*طاسیم دامدان دوشوب جینگیلتیسین عالم ائشیدیب .
*طاماحکارین ساققالی مفلسین ماتحتینده اولار.
*طاماحی مرتضی علی نین کرمیندن چوخدور.
*طؤله دیبیندن یوخدو، دئییر آت یهرله .
*طؤله یه قویمازلارکی قوشغون اوغورلار .
*ظالیم، ایتین قویوروغودور.
*ظن ائتمه دیگین یئردن تولکو چیخار
*ظولمات داشیدیر، گؤتورن ده پئشمان دیر گؤتورمه ین ده!

قیاشعرلر

بذ قالیبدی باشینا

رنجدوزان

بذ قالیبدی باشینا — جانیم قوربان داشینا
دومانلیقا ییغاکاش — قارتال لاری باشینا

ارکین اوجاقالاسی — بئله گلیر نالاسی
ایکاش ستار اولایدی — ستارخانین بالاسی

ایکاش بنی گلئیدی — بوز آتینی مینئیدی
بو زامانی گورئیدی — سام اوستونه سورئیدی

قوچ کوراغلو گله کاش — هاردا بیزه بیشیر آش
حیدر اوردا اولا باش — سام باشینا سالا داش

«سام» عمو سام

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدزاده صدیق

بؤلوم ۱۰ .
کلمات و تحقیقات

گئچمیش سایی نین آردی و...
حضرت شیخ جاوابیندا بویوردوکی :الله –الله دئییجی دن مراد،شول کیمسه لر دیرکی ذیکر جهره مشغول اولدولار،بیر وجه ایله کی بیر صاحبدل نقلینی سپه ایله .
.... کؤنلو داخی ذکر الله مشغول اولموش دور و نه قده رکی بو الله دئییجی یئر اوزونده اولا،قیامت قوپماز .
در عالم کل، امن و امان ایشانند،
در عالم دل، وح و روان ایشانند .
بو بئیتین معنی سی بو دورکی :عالم جیسمده امن و امان اونلار دیر و عالم کؤنولده داخی روح [و] روان، اونلار دیر.
–۷–
آییتدیلار حضرت شیخ صفی الدین –قدس سره العزیز–،اوشبو حدیثدن کی احیای علوم دا مذکور دورکی حضرت رسول بویوردوکی: «العباده عشره اجزاء تسعه منها فی طلب الحلال ».
یعنی عبادت اون جزء دور. بو اون جزء دن دوققوزو طلب دا نه ایچون اولدو ؟
حضرت شیخ جاوابیندا بویوردوکی: شوندان اؤترو کی طاعت و عمل کی صالح اولا، قولدان کی صادر اولار،اونون کؤنلوندن و بدنیندن و جوارحیندان صادر اولار. وقتی کی لقمه ی حلال اول کیمسه نین حوصله سینه یئتیشرکی کؤنلونه قوت وئرر و جوارحی طاعته میل ائتدیرر و اگر اول کیمسه نین حوصله سینه لقمه ی حرام یئتیشه ،کؤنلونو ضعیف ائدر،بلکه اؤلدورر و نفسینی قوی ائدیب و هوای شهواتی زیاده ائدر و جمیع جوارحینی معصیته میل ائتدیرر و نفسینمی هوای معصیته بوراخار و هر نسنه کی طاعتدن و معصیتدن میل ائتدیرر، نفس واسیطه سیله ائدر.
پس معلوم اولدو کی ایش، لقمه ده ایمیش .زیرا کی اگر بیر کیمسه حلال لقمه یئسه جمیع بدنی طاعته میل ائدر و اگر حرام لقمه یئتسه ،جمیع اعضاسینی معیصته میل ائدر و هم بو معنینی تحقیق ائدر کی کلامدا دیر: «یا ایها الرسل کلوا من الطیب و اعملوا صالحا .»یعنی حضرت حق–سبحانه و تعالی–اولا اکل طیبات ایله امر ائتدی و اوندان سونرا عمل صالح ایله کی «و اعملوا صالحا.»
وقتی کی بیر کیمسه ده اکل طیب اولا، عمل صالح اقتضا ائدر و اگر اکل طیب اولماسا، اقتضای معصیت ائدر .

آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

زندگی نامه محمد فضولی

ادامه از شماره قبل ...
پس از تغییر الفبای اسلامی ترکی به لاتین و اسلاو و روسی نیز بارها در بلاد اسلام با دیدگاه‌های گوناگون به نشر آن مبادرت کرده‌اند. نشرهای موجود ایران در ۵۰ سال اخیر که می‌توان گفت، همه ساله به صورت افست،توسط کتابفروشی فردوسی تبریز به بازار عرضه می‌شود، از روی چاپ ۱۲۸۶ هـ . که در مطبعه‌ی تصویر افکار اسلامبول به عمل آمده، انجام می‌پذیرد.بخش غزلیات این دیوان، در سال ۱۳۶۷ توسط آقای میر صالح حسینی (سولماز) با مقدمه‌ی مبسوطی چاپ شد. در سال ۱۳۵۷ نیز به هنگام برگزاری کنگره‌ی جهانی فضولی از سوی وزارت ارشاد در تهران، چاپ مغلوط و مشکوکی بیرون داده شد. گزینه‌ای هم از غزلیات این دیوان، در سال‌های اخیر در تبریز از سوی آقای حسین فیض اللهی وحید چاپ شده است. نشر علمی و نوین کامل از آن را، اینجانب در سال ۱۳۸۴ با تعلیقات و کشف الابیات بیرون دادم. چندین شرح نیز بر آن نگاشته شده است که از شرح های معاصر و آکادمیک می‌توان کتاب درسی پرفسور دکتر خلوق ایپک‌تن را نام برد. دیوان فضولی با یک دیباچه‌ی منثور آغاز می‌شود. سپس دو تحمیدیه و نه نعت می‌آید که آن‌ها را می‌توان از زیباترین آثار فضولی شمرد. مثلاً نعت معروف، به مطلع:
ساچما ای گؤز اشکدن کؤنلومده کی اودلارا سو، ذوق تیغیندن عجب یوخ اولسا کؤنلوم چاک- چاک،

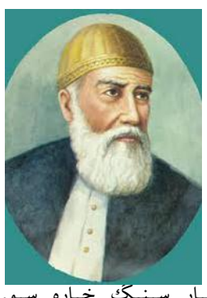

کیم بو دنلی دوتوشان اودلارا قیلماز چاره‌سو.
کیم مرور ایله بوراخیر رخنه لر دیوارا سو.
تا آنجا که می گوید:
طینت پاکینی روشن قیلمیش اهل عالمه، سید نوع بشر، دریای دُرّ اصطفا، قیلماق ایچون تازه گلزار نبوت رونقین، معجزی بیر بحرِ بی‌پایان ایمیش عالمده کیم،
اقتدا قیلمیش طریق احمد مختارا سو.
کیم سپیدیر معجزاتی آتش اشرارا سو، معجزیندن ائیله میش اظهار سنگ خاره سو. یئتمیش آندان مین- مین آتش خانه ی کفّاره سو.
در دیوان ترکی فضولی که این قلم ترتیب داده است، پس از قصائد (۴۸ قصیده) بخش غزلیات می‌آید که شامل ۴۱۰ غزل بسیار زیبای عرفانی و فلسفی است. اغلب آن‌ها ۷ بیت است و به ندرت به غزل‌های ۶ و ۸ بیتی بر می‌خوریم. بسیاری از غزل‌های او را ترکی آشنایان هموطن ما از حفظ دارند.

ادامه دارد

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

نگارش: حسین متقی

به سرپرستی :سید محمود مرعشی نجفی

معمیات

ناظم :
جمعی از شعراء
موضوع :
معمای منظوم /زبان :ترکی عثمانی .
آغاز:
«...سجده قلماغه سکا ای رخلری باغ ارم
رو خوبک عکسی صوده گورب سرو اولدی خم. .»
انجام:
مجروح خنجری اولیجک دیدی ای جوان
سوسن بتریسه بیریدر ز خاک هر زمان .»

گزارش متن :

رساله ای مختصر در معما بر اساس اسامی اشخاص به ترتیب حروف الفبا است که از قنالوزاده عبیدی چلبی، و امری از شعرای نام دولت عثمانی (ترکیه)نقل گردیده و در این اثر نگارش یافته است، ضمنا در ذیل ابیات حل رموز (کلید)و جواب آن نیز ذکر شده است .

گزارش نسخه : نوع خط: نستعلیق تاریخ کتابت : سال ۹۷۸ه./۷۱– ۱۵۷۰ م عنوانها و نشانیها:شنگرف نوع کاغذ : شرقی تعداد برگ :۴ (۸۱a–۸۴a) تعداد سطر : ۸ اندازه متن : ۱۵×۷/۵ س اندازه جلد :۲۲/۵×۱۳/۵ س نوع جلد :تیماج زرشکی بدون مقوا ،مجدول با ترنج زمینه اسلیمی .

ویژگیهای نسخه :
در حاشیه تصحیح گردیده و بخشهایی از معماها و اشعار در هامش نگارش یافته است . آثار اندک رطوبت بر فراز برگها مشاهده می شود . در برگ آغاز یک تملک محو شده « ...نظر قلی بن ...»آمده است . تاریخ کتابت به قرینه برگ «۱۲۴»همین مجموعه نگارش یافت ..

«شماره ۹۰۷۲ مجموعه »

لال قیز

کئچمیش سایی نین آردی و...
ـ قاری نه نه بو اوشاغا انالیق ائله بیر نئچه ایلدن سونرا گلیب آپاراجاغام قاریبادا ائله بولازم ایمیش او ساعت راضی لیق وئریب اوشاغی گوتوردی ارواد قاریبا تاپیشردی که بو سری هیچ کیمه بیلدیرمه ملیدیر آروادا قاری نین یانیندان قاییداندان سونرا باشلادی ائوده یاس قوروب اغلاماغا اری بازاردان قاییدیب آروادی نین حالینی پریشان گوروب دئدی :
ـ آرواد نه بدبخت ایش اوز وئریب که دادو فریاد ائدیرسن ؟
آرواد آغلایا ـ آغلایا دئدی :
ـ بوندان دا آرتیق بدبخت چی لیک اولار ؟ سنین ایستکلی باجین ایندی ده اوغلوموزی ئولدورتدیریب کیشی بو دفعه آروادی نین سوزونه اینانیب غضب لندی آرواد دئدی :
ـ ا کیشی بس ایندی بیز نئیله یک ؟
کیشی دئدی :
ـ داها بو دفعه دوزمک اولمازمنیم الیم گلمیر قوهوملا رینا دی گلیب باجیمی آپاریب آتسینلار مئشه یه قوی اونودا قورد .
ـ قوش یه سین آرواد بئله بیر فرصت آختایردی که اودا الینه دوشمیشدی او ساعت قوهوم ـ اقراباسینا تاپشیردی که قیزی آپاریب آزدیر سیلار ائله عمین گون قیزی آپاریب مشه نین قالین بیر یرینده بوراخیب گلدیلر .

آردی وار

غم داغی

غم داغی اینان، قامتیمی ایدی کمان تک،
آنجاق منی سیندیرمادی بیر لحظه ب وراندا

دؤوران منه نه وئردی، نه گئیدیردی، سوروشما،
روزوم غضبیم، پالتاریم عیبیم‌دی جاهاندا

طنزشاعرلریمیز

محمد امیر حدادان

محمد أمیرحدادان در نخستین روز پاییز ۱۳۵۷ هـ . ش در روستای دمیرچی منطقه آبش احمد قره داغ دیده به جهان گشود وی تا کلاس پنجم ابتدایی درس خواند و سپس به سبب اقتضائات زندگی و ضرورت تأمین معاش، تحصیل را نیمه کاره رها کرده به تهران کوچ کرد.
محمد امیر حدادان از سال ۱۳۷۴ به سرودن شعر روی آورده و تخلص محمد آغلار را برای خود برگزیده است. وی از دوران کودکی عاشق موسیقی اصیل آذربایجان به ویژه موسیقی مقامی بوده که به یقین این عشق منبع اصلی الهام وی در سروده هایش میباشد.

یوزومو قارداش

نه شاعیر دئیلم نه ده یازیچی
شعره بنزه دیرم سؤزومو قارداش
وطنین حسرتی ائلین حسرتی
آلیبدیر الیمدن دؤزومو قارداش

زامان باشیمیزی یامان قاتیبدی
باختیمیز لا ایقبالیمیز یاتیبدی
عؤمور گئدیر کاروانینی چاتیبدی
داها باغلاییرام گؤزومو قارداش

قورخورام سؤزلریم کیمسه یه دگر
گئتدیکجه طالعیم ترسینه اگر
داها سؤزلریمه وئرمیرلر دگر
اللی بیه ساتیرام یوزوموقارداش

نه بیلیم بلکه ده اؤزومده گوناه
بلکه ده یازدیغیم سؤزومده گوناه
تانرینین یازدیغی یازیمدا گوناه
أو ترسه یازیبدیر یازیمی قارداش

هریئته ن اوستومه قیلینجین چکیر
قضائنن قهرین قلبیمه تؤکور
فلک فیریلداقین باشیمدا أکیر
یالانا دونده ریر دوزومو قاراداش

نه طالعدیر منه یازیبدیر فلک
باشیمدا آکیبدیر مین جوره کلک
بوشئیطان دونوندا گئنین ملک
قارا ائیله ییب دیر اوزومو قارداش

چکیلیب سینه مه دویونلو داغلار
قارایا گئنیر باغجالار باغلار
گوردوزکی یوخ اولدوبو ممد آغلار
اوندا ایزله یرسیز ایزیم قارداش

***قایناق:۶۰۰شاعردن طنز شعرلر کتابی**

آذربایجان ادبیات تاریخنه بیر باخیش

–۷–

مرثیه ادبیاتی

«المنت لله کیم فرقه اسلام وزمره اصحاب ایمانه بو سعادت و بو عادت مقرر اولوبدور کی هر ماه محرم تجدید مراسم ماتم ایدوب اطراف و جوانبدن متوجه دشت کربلا اولورلر .
اول تربت شریف ده بقعه –بقعه (یئر–یئر)مجلس قوروب تکرار وقایع شهدای کربلا ایله داغ مصیبتین تازه قیلورلر ».
محرم دیر بهار گلشن غم
نسیم دلکشی آه دمادم
اول ائیلر سیزده مژگانی نمناک
کؤنوللر غنچه سینه اول سالار چاک
اما جمیع مدتده مجالس و محافل ده تقریر اولونان وقایع کربلا و کیفیت احوال شهدا فارسی و تازی (عربجه)عبارتینده بیان اولمغین اشراف عرب و اکابر عجم تمتع بولوب اعزه اتراک کی جزء اعظم ترکیب عالم و صنف نوع بنی آدم اولوب سطر زائد صحایف کتب گیبی صفوف مجالسدن خارج قالوب استیفای ادراک حقایق احوالدن محروم قالورلاردی . بو سببدن اقتضای عموم ماتم آل زبان حال ایله من خاکساره تعرض و دست تعرضله گریبانیم دوتدی کی ای پرورده خوان نعمت شاه کربلا فضولی مبتلا نولاگر بیر طرز مجدد مخترع اولسن و همت توتوب بیر مقتل ترکی انشا قیلسن کی فحصاء ترکی زبانینده استماعندن تمتع بوله لر و ادراک مضموننده عربدن و عجمدن مستغنی اوله لر .
سونرا بو روباعینی دئییر:
ای فیض رسان عرب و ترک و عجم
قلدن عربی افصح اهل عالم
ائتدین فصحای عجمی عیسی دم

آردی وار